

Inserati se sprej-majo in velja
ris-opna vrsta

3 Kr., če se tiska 1krat.

12 " " " " 2 " "

15 " " " " 3 " "

Pri večkratnem tiskani se
ce la primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema upravništvo
(ad-mistracija) in ekspedicija na
Dunajski cesti št. 15 v Medija-
tovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je Rečne ulice
št. 5.

Izhalo po trikrat na teden in
sicer v torek, četrtek in soboto.

Nekaj o kulturi nemški.

(Dalje.)

Sedajna gledališčna nemška literatura ni na prav nič boljši stopnji, morda celo na slabši. Čudil se bo temu le kdo, ki ne vé, da je v rokah vseh prej imenovanih ljudi, ki zdaj nemški svet preskrbujejo z deli svojega peresa in imajo tako rekoč vso nemško dnevno literaturo v „štantu“. Morda se kje še oglasi kak samotni slavček s svojo pesmijo, morda pride tu in tam tudi še kako dobro delo na dan, a zadušil ga le prenaglo sprideni duh časa, zatregal ga oni plevel, ki se preširno šopiri po nemških odrih. Sploh pa izvirnega tudi na tem polju nemško pisateljstvo skoro več ne rodi, kar današnjemu spridenemu okusu všečnega na odre pride, je tuje, večidel francosko blago, ponemčeno in celo podomačeno, brez vzvišenega blazega jedra, brez pravne misli, pač pa polzko, kolikor le biti sme, in zabeljeno s strupom — skritim in očitnim — kakoršen se zdaj že le preveč in v grozno škodo pravosti, vere in družbinske sreče prijema društvenega življenja. Take igre so le za razujzdano oko in nesramno uho, igralci in igralki so glavna reč, ples, godba in petje, pa je igra dobra, pol svetla nori zá-njo. Stare, podučne, tehtne igre plesnujejo po shrambah, nove enake vrste ne pridejo na dan, ker pisatelj že naprej vé, da njegovo delo ne bo po okusu ne gledališčnemu vodji, ne občinstvu. Tu je prišlo že tako daleč, da se med Nemci že oglašajo peresa, katerim se to malikovanje sedanjega spridenega časa jame studiti in si žele, z odra slisati vsaj kterikrat kaj družega ko polzke in kosmate burke, ter videti kaj okusnejega

ko ženske v možkih oblekah in meseno poželjivost buče plese. Z eno besedo: nemška gledališčna literatura je zdrčala že na tako nizko stopnico, da nič ne more, ker bi potem pogreznila se v najostudnejši mlaki splošnega pogubljenja.

In tu smo nekoliko že tam, kjer se je naša slovenska literatura jela pritikati strupene nemškega zelišča.

Da je tako lepi začetek slovenskega gledališča zastal, opešal in malo da ne čisto propal, vzrok temu je po večem ta tuji duh, ki se je v slovensko dramatično literaturo pritepel. Dokler so posnemali poštene, stareje, jedrnaté nemške igre, je imelo naše občinstvo, ki je hvala Bogu nespridenega duha, veselje do dramatičnega društva in slovenskega gledališča; brž pa ko so se začeli tudi tu kazati izdelki moderne spridenosti, pohujšljivi za nedolžno srce, je jelo naše ljudstvo zanemarjati tudi domači zavod in ga bo zanemarjalo, dokler bo bolj tuj ko domač.

To posnemanje tujega okusa in zanemarjanje domačih izdelkov na slovenskem odru je imelo pa še drug veliko hujši nasledek za našo gledališčno Vilo, namreč, da so se dobra peresa, ki so bila že vrezana za gledališčne igre iz domačega življenja in po okusu našega naroda, položila zopet na stran, in morda bodo tam obležala za zmiraj. Tega se ve da ni zakrivil narod, marveč le nespretné roke, po sedanjem iz Nemčije tudi k nam prihajajočem duhu, kterege so bili dotični zunaj pokusili, zapeljane.

Priteknimo tu sem še nekaj, kar smo si prihranili za ta predal, čeravno bi bilo moralo že prej na vrsto priti; prihranili smo si to le

zato, ker tudi slabo upliva na slovensko literaturo. To so namreč nemški romani, povesti, novele itd., ki zdaj prihajajo na svetlo in se zavoljo svoje nizke cene tudi med Slovenci, vzlasti med ženskim spolom širijo. Ker svet rad bere kaj tacega, si naši romanopisci prizadevajo posnemati nemške ali, kar je še slabše, poslovenujejo take romane, novele in povesti. S tem pa spridijo svoj jezik, zapeljejo svojo domišljivo nadarjenost na napačne, ne samosvojne pravne poti, bralce pa pohujšujejo. Lepa in vse podpore, vsega pripoznanja vredna je pač misel, ali namen: z berilom v domačem jeziku spodrinuti nemški sad, ali pot je napačna. Kaj je razločka, če dobim škodljivo reč v črnem ali belem zavitku, v vodi ali vinu! Res je veliko nemških spisov, pa več del iz starejše dobe, kateri bi vredni bili — oblečeni v slovenski jezik — podani biti tudi slovenskemu izobraženemu in priprostemu narodu, ali — kakor da bi škrat sedanjega časa sedel na njih — redko je pero, ki se jih loti, da jih posloveni. Če pa le kako novo delo po znani velikanski nemški reklamni zaslovi, je že poslovenjeno in pride na dan v kakem listu ali pa samosvojno — za večino slovenskega naroda nerazumljivo po jeziku in tuje po zadržaju, vsakako pa pohujšljivo, bodi si zavoljo prel beralnih ali celo brezverskih načel.

Kaki so nameni takih nemških povest, ki se zdaj ponujajo nam po nemških zabavnikih, naj naši bralci razvidijo iz tega-le kostišča povesti, ki se nabaja v najnovejšem zvezku „Buch für Alle“ za l. 1881.

Nemški lahkoživec, protestant (to koj pove) gre v Ameriko, tam si z ostalim premoženjem kupi lepo mlado belo sužinjo za drag denar

„Jezičnik“, XVIII. leto, 1880.

Spisal J. Marn.

Dne 22. avgusta pr. l. so obhajali zavedni zastopniki slovenskega naroda v Repnjah rojstno stoletnico možaka, učenjaka, prvaka, kterege literarni nasprotnik njegov, Čop imenuje „europäische Celebrität“, Jak. Grimm pa „monstrum scientiarum“, kteremu so bili prijatli ne le slovanski in slovenski korifeji one dobe, temuč tudi Göthe, Schlegel, Humboldt, Hopp...; možaka, po katerem je ves učeni svet — slovanski in neslovanski — začel spoznavati Slovence in ceniti njihov jezik, še predno se je bila zbudila med nami narodna zavednost. In kdo je dal povod k pomenljivi slavnosti v Repnjah? „Jezičnik“ 1880; Marnov „Kopitar“ v „Učiteljskem Tovarišu“, kteri je — neimenovan — pomagal slaviti Jern. Kopitarja v rojstnem kraju njegovem. Pač vredna je ta razprava v „Tovarišu“, da jo prebere in prebira vsak, ki ga mika slovstvo slovensko in njega zgodovina. Tu Vam je spet gradiva! Preglejmo to bogato zalogo slovstvene tvarine. Opustivši na drobnem Kopitarjev životopis,

ker že znan, kaže ga nam g. Marn od teh-le strani: Kopitar — Zois — Vodnik; Dunaj — Kopitar — Censor; Vuk Stefanović Karadžić — Kopitar; Dobrowsky in Kopitar; Kopitar in Miklosich; Kopitar — kritikar; Kopitar in Slovani; Kopitar in Slovenci; Kopitar in Kranjci (Winden). Od strani 2—8. našteva Marn Kopitarjeve spise in knjige, iz kterih navaja toliko in takih odlomkov, da se nam slika junakova pred očmi oživlja, kar velja se posebno o kraljici njegovih knjig — „Glagolita Clozianus“, po katerem je zaslovel K. po vsi Evropi. Navaja pa M. tudi iz Miklosich-a in mnogih drugih virov jako mikavnih reči, ki nam Kopitarja pojasnujejo in sliko njegovo dopolnjujejo. Miklosich je Kopitarjev hvaležni učenec in vredni naslednik; Kopitar in Miklosich „dva cara slovenska“! — Kot censor in kritikar je imel Kop. „oster um, ostro slovo, ostro pero“, dr. Hanuš ga imenuje „den grössten Kritiker unseres Jahrhunderts“. Njegova nenavadna sposobnost za kritiko ga je zapletla v mnogo učenih književnih borb; Marn jih našteva d e v e t: grško, rumunsko, poljaško, česko-slovaško, karantansko-panonsko, sabsko, ilirsko (hr-

vaško), novoslovensko, nabožensko (od strani 11—29). Jako mikavno in podučno je, kar M. na podlagi dotičnih spisov o teh borbah pripoveduje; zdi se mi Kopitar, kakor nekaj učenjaški gladiator, ki se ne boji ne levov, ne (učenih), ki so „der schrecklichste der Schrecken.“ In kdo bi verjel, da ta velikan ni nikdar vojske napovedal Olimpu? kdo med današnjimi veleumnimi (!) in učenjaki bi verjel, da Kop. ni videl kolizije med znanstvom in vero, da ni menil ali trdil, da katoličan ali celo duhovnik ne more biti učenjak? Kop. je bil „pravi kranjski katoličan in pravi krščanski Slovenec“ — piše Marn na strani 26. Občeval je z duhovniki, bral in čislal sv. Pismo; spoštoval ga je papež Gregor XVI. in počastil ga z redom sv. Gregorija ter vabil ga v Rim, da bi ustanovil tam stolico za slovanske jezike, toda je smrt slavnega učenjaka prehitela... Predaleč bi začel s svojo recenzijo, ko bi hotel iz vseh odstavkov Marnove razprave kaj posneti in jedro vseh njegovih — latinskih, nemških, slovanskih — citatov povdarjati. Znabiti bi — tako ravna — še oslabil vtis, ki ga dobi čitatelj, če „Jezičnik“ — s a m prebira in pre-

(on pravi, da le iz nemškega usmiljenja), ta mu porodi otroka (on pravi, da se je dal prej skrivaj po protestantskem pridigarji z njo poročiti). Njegov katoliški sosed pa mu je novošljiv, o vojski severne Amerike proti južnim državam zavoljo sužnjev ga izdā sosed, češ da je za osvobodjenje sužnjev, on je zaprt sužnjo (ali ženo) in njenega otroka vzame sosed katoličan, ona mora na polji delati, da pogine, otroka pa pobere memo gredeč nemšk protestantsk naselnik, ki je ravno na begu, in ga vzame seboj v Evropo, kjer ga za svojega obdrži in dá izučiti za inženirja. Protestantovska previdnost pa čuje tudi nad očetom, ravno ko ga hočejo zadaviti, začno pokati severnih protestantov bombe in tako je rešen ter pride v Evropo nazaj bogat, čeravno so mu bili katoličani vse vzeli. In čudno! kar tu oče ne vé, ve sin, ki je bil takrat komaj leto star. Po vsem tem se ni čuditi, da se nazadnje najdeti „slučajno“ oba v mali vasi na Nemškem, za to je že zopet protestantska previdnost odgovorna.

Ginljiva je ta povest, morda se tudi zanj njo najde kako pero, da jo posloveni.

(Konec prih.)

Ljudsko štenje in mi.

Mi Slovenci že naprej izrekamo, da letošnjemu ljudskemu štenju, posebno gledč rubrike „občevalni jezik“, nobene vrednosti ne pripisujemo, ker od vseh strani čujemo pritožbe, kako krivično in lažljivo se vpisujejo od strani najetih pisarjev, birokratov in nemškutarskih občinskih predstojnikov; mi bomo protestirali in že zdaj protestiramo zoper vse posledice, ki bi se znale delati iz tega štenja. Že to je neumno in absurdno, da se sme pod rubriko „občevalni jezik“ samo en jezik zapisati; kajti človek lahko v enem dnevu občuje v več jezikih: če zjutraj vstanem in govorim s svojo ženo, tačas je moj občevalni jezik slovenski; v kavarno prišedši se snidem s kakimi penzionisti, in z njimi občujem nemški; popoldne pa imam lahko opraviti s kako laško rodbino in z njo občujem laški. Mnogo, skoraj da največ je takih mest v Avstriji, v katerih se občuje v več jezikih; in vendar ni dovoljeno, več občevalnih jezikov v rubriko zapisati. Zdaj pa pomislimo

soja. — Važen dodatek k životopisu Kopitarjevemu in učenjaški njegovi podobi so po Miklosich-u izdane „Barth. Kopitar's kleinere Schriften sprachwissenschaftlichen, geschichtlichen, ethnografischen und rechtshistorischen Inhalts“ (1857) in dobro znamo ceniti Marnovo hrepenenje po 2. delu teh drobtin, ktere ga ni še Mikl. izdal. — Prof. Marnu gre zasluga, da je popravil tudi datum rojstnega dne Kopitarjevega (rojen je 21. ne 23. avgusta 1780). „Narodnjak“ v sedanjem pomenu ni bil K., pač pa tanski pionir slovanskega učenjaštva in slovanske kulture, pa tudi slovenskega slovstva.

„Vzbujal je — piše „Jez.“ (str. 33.) — svoje rojake k slovenskemu učenju, spisovanju in k napredovanju v domačem slovstvu.“ Resnično je: vreden je Kop., da se ga je „Jezičnik“ lotil, da so ga po njem in njegovih naslednikih zbudili narodnjaki 22. avg. l. l. slavili, da mu je „Matica“ za stoletnico spomenico posvetila; resnično je, kar je l. 1846 pisal Caf „Novicam“: „Če Kopitarja ne čestimo, je proč naša narodnost, ter nismo vredni imena Slovinci.“

(Konec prih.)

še te le krivice: v Ljubljani, da celó v Šiški je vsakemu dovoljeno, da se lahko zapiše za nemško — ali pa za slovensko — govorečega. Iz Celovca pa se poroča, da bodo vse izbrisali, ki so v to rubriko zapisali „slovenski“, ter jih med Nemce zapisali. Ravno tako se slši iz Dunaja, da ne bodo pustili tam drugega jezika veljati, ko nemškega. Res je, da se v Celovcu na ulicah in javnih prostorih večinom nemški govori; pa doma vendar vsak lahko slovenski govori, tudi v krčmi, če se s Slovenci snide. S kakošno pravico hoče tedaj celovski magistrat slovenski občevalni jezik zbrisati? Tudi po deželi se bodo godila velika lažnjiva poročila in krivice; če že iz Šiške slišimo, da jih je tam 200 za Nemce vpisanih, kaj bo še le na Koroškem, Štajarskem in Primorskem? Na tak način nam bodo polovico Slovencev pojedli! Če sme celovski magistrat Slovence brisati, s koliko večjo pravico bi se to godilo v Šiški, kjer je vendar le slovenščina občevalni jezik; če na Dunaji ne velja 150.000 slovanskih prebivalcev in ne njih jezik, zakaj bi se v Ljubljani ne smeli zbrisati vsi Nemci, saj je vendar znano, da mora tukaj vsak slovenski govoriti, če na ulice stopi, in ni je tako nemškutarske gospé, da bi ne občevala v slovenščini s svojimi posli in kedar gre na trg kupovat. Tudi celovška okolica, tako tudi mariborska je vsa slovenska, in morajo znati vsaj nekoliko slovenski, ako hočejo s kmeti občevati in od njih kupovati, ali jim kaj prodajati. Vendar se tam na to ne ozira, samo kjer je Slovincem na škodo, jemlje se ozir na to!

Že naprej vemo, da nam bodo na tak način vzeli morda več ko pol milijona Slovencev. Se ve da se pravi, da se vsak lahko pritoži na deželno vlado, če ni prav vpisan; pa koliko tisoč jih je, ki še ne vedó, kako so vpisani, in če bi prav vedeli, jih bo vendar med tisoč komaj eden, da se bo pritožil, ali pa ne; stvar se ljudem premalenkostna zdi, in z gosposko nemajo radi kaj opraviti.

Sicer pa se ni treba zavoljo tega jeziti, ker stvar je v resnici le malenkostna. Če nam bodo nemški listi te podatke pod nos molili, rekli bomo vselej, da ti podatki niso resnični in bomo to tudi lahko dokazali. Želeti bi vsakako bilo, da bi si narodnjaki nekaj bolj drastičnih izgledeov krivičnega zapisovanja zapomnili in zabilježili, da imamo potem zmirom dokaze pri rokah, potem to številenje ne bo imelo nobenega pomena. Pri volitvah bomo že mi pokazali, kdo je v večini, in če bodo prav rekli, da nas je malo, bomo vendar toliko bolj energično zahtevali svoje pravice; saj je tudi Madjarov malo, pa vendar prevladajo vse druge narode na Ogerskem, tako bomo tudi mi znali do veljave priti, če nas prav zdaj za Nemce zapišejo. Saj so Kranjsko, Koroško in Štajarsko zmirom šteli med „deutsche alpenländer“, in vendar so v teh „nemških“ deželah toliko opraviti imeli s „panslavisti“; počasi se jim bo še „nemški“ Dunaj iz rok zmuznil, ker Čehov je tam vsak dan več, in tujec se bo čudil, ako bo v statistiki bral, da je Dunaj čisto nemško mesto, in ko bo tje prišel, slišal bo večinom česke glase na svojo uho biti. Čeravno bodo zdaj med Nemce zapisani, bodo dunajski Čehi vendar še naprej svoj slovanski jezik govorili. Tako se bo letošnje številenje pokazalo kot nov nemškutarski „švindeli“ in iz njega izvirajoča statistika kot laž in prevara.

Da bomo pa nemškutarje še bolj na laž postavili, zedinimo se rodoljubi po vseh slovanskih pokrajinah v tej misli, da bomo z naprej samo v slovenskem jeziku občevali, da

ne bomo več iz dobrote in dvorljivosti nemškim priseljencem na ljubo nemškovali in svoj jezik zatajevali, ampak da bomo vselej in pri vsaki priložnosti prednost dajali našemu jeziku! Tako bomo še Nemce in nemškutarje prisilili, da postane slovenščina tudi za nje občevalni jezik!

Ob enem pa moramo gojiti našo literaturo, moramo jej pota gladiti v vse kroge; moramo slovenščini pot predreti v srednje in više šole, izrinuti pa nemščino, kajti njeno znanje nam le škodo donša, kakor se lahko prepričamo pri vsaki priliki. Ko bi nas nobeden nemški ne znal, ne mogli bi k nam pošiljati nemških birokratov in bričev, ki nam pri vsaki priliki svoje sovraštvo kažejo, čeravno jedó kruh, ki bi moral domačinom prihranjen ostati!

Ko bi le naši ljudje enkrat sprevideli, kako plitva in škodljiva je fraza o potrebi in koristi nemškega jezika, in kako škodljiva je za naš narod! Plzensko pivo se lahko prodaja, čeravno ga Čehi delajo; gorenjski sir povsodi radi jedó, čeravno tisti, ki ga delajo, ne znajo nič nemški; če bomo prešiče dobro opitali in vole lepe izredili, če bomo dobro vino pridelali, bodo prišli iz vseh krajev, tudi iz nemških, radi k nam kupovat, če prav ne bomo nič nemški znali, saj bodo kupci radi tolmača plačali, samo da bodo dobro robo dobili. Kdor ima pa slabo blago, ga ne bo spečal, če bi vse jezike znal. Samo to je resnica, vse drugo je lari-fari in nemškutarska zvijača.

Irska.

Čestokrat napajala je že kri irsko zemljo, ktero so prelivali srčni Irci za vero in narodnost svojo! Sedanje irsko gibanje ima tudi vzroke svoje v zgodovini. Žalostna pa je Ircev zgodovina! „Irska je v vaših rokah, ako je ne rešite vi, se ne more rešiti!“, tako je klical poslanec O'Connell Angležem v ljudski zbornici leta 1847. B. l. je neustrašen mož, ves vnet za vero svojo katoliško ter za narodnost svojo irsko. Blagor mu, da mu ni bilo treba več dolgo gledati tužne osode naroda svojega, kajti umrl je.

Blizo 800 let trpe že Irci samosilstvo angleško. Leta 1171 naselili so se Angleži najprvo v deželi, ter širili gospodstvo svoje na okrog; šlo je to polagama. Še le Henrik VII. si je podvrigel l. 1495 celi otok. Od tega leta smejo tudi imenovati Irci splošno osodo svojo črno (nefastam). Henrik VIII, glasovit kralj, hotel je tudi Ircem posiliti novo cerkev svojo; seveda jim je že prej vzel narodne pravice in prostost. Za Elizabete (1558—1603) se Ircem niso zboljšali časi. Katoličanov ni varovala nedolžnost, mladost, ali onemoglost — padli so, ali pa so bili pregnani. Ropanje posestev katoliških in konfiskacija bilo je na dnevnem redu. Rodovitno polje bilo je pokončano, cvetoči travniki poteptani; ljudi lovili so ko divjo zverjad; njih stanovanjske pa in imetje bilo je vpepeljeno. Elizabeta proglasila je na Irskem cerkev anglikansko za državno, ter obdarila privržence njene in duhovnike z okrađenimi posestvi katoličanov. V zgledu njenemu v tem obziru sledili so verno nasledniki njeni, ter po nepostavnem potu s silo jemali Ircem kos za kosom zemlje ter ga izročevali svojim privržencem, navadno ljudem razuzdanim, trdosrčnim, ki so dobro umeli pestiti nesrečnega Irca v lastni deželi njegovi.

Gozdi in gorati kraji bili so Ircem zavetje; v njih imetje delili so se Angleži in odpadniki irski! Toda tudi v gozde segla je požrešna moč angleška; kajti ni jej bilo dovolj,

da je vzela Irce vse, hotela jih je tudi sedaj rabiti pri delu. Morali so toraj služiti v svoji hiši tujim ljudem, svojim roparjem!

Za Jakoba (1625) bilo je 450.000 orolov zemlje vzete postavnim posestnikom ter razdane med tuje. Zapustiti so morali tudi vsi duhovni Irsko, sicer zadela bi jih bila smrt.

Za Karla I. (1625—45) vzel je namestnik kraljev prebivalcem zapadne Irske mnogo posestev; prišli so vojaki, ki so podili domačine iz posestev, ter zapirali sodnike, ki so hoteli po postavnem potu zabraniti nečloveško počenjanje. Hotel je tudi z vsemi sredstvi postavnimi in neveljavnimi Irce usiliti protestantizem, no, bitva pri Nasby-ju (1645) uničila je vse nakane Karlove. Pozneje trosili so tudi puritanci krive nauke svoje po irski zemlji, a brez posebnega trajaajočega uspeha.

Leta 1641 vzdgali so se Irce, ter napadli združeni protestante, ki so imeli njih imetje; plačali so surovost s surovostjo, kajti srd in jeza umorila je v njih srcu ljubezen; stvar pravična bila je oskrunjena z groznim maščevanjem.

Ne smemo pa pozabiti, da so na drugi strani naročili vojakom angleškim pobiti vse upornike in pustošiti deželo. Le majhna je toraj grozovitost Ircev, ako jo primerimo krvoločnosti njih sovragov; kajti silno grozno ter surovo ravnal je Cromwell, ko je stopil l. 1649 na irsko zemljo. Sto in sto nedolžnih otrok in žená brez obrambe bilo je vsmrtenih; tako je na pr. ukazal umoriti v enem dnevu tristo žensk, ki so se zbrale okrog nekega križa, brez usmiljenja.

Dve sto let pozneje stopal je po teh krajih Gustav de Beaumont ter pravi, da so sicer izginole krvave sledi iz potov, a da so ti krvavi dogodki ljudem še v živem spomenu, ktere niso mogla izbrisati stoletja.

Ko pa so bili Irce zopet pregnani, moralo je iti 60 do 100 tisoč katoličanov v prognanstvo, odvedeni so bili na oddaljene otoke amerikanske in na druge kraje.

A kljub takim nezgodam, po tako krvavih bojih in po krivičnem preganjanju bilo je vendar katoličanov na Irskem osemkrat več, nego protestantov. Cromwell hotel je sicer razmnožiti protestante, a brez uspeha, ker se Angleži niso kaj radi naseljevali na Irskem. Nemogoče toraj je bilo izgnati Irce iz dežele, dasi so rabili vsa mogoča sredstva, v kterih se je kazala silna krvoločnost angleška. Ako človek bere take krutosti, spomni se nehote na Nerona in čase njegove.

Parlament izdelal je akte za ohranjenje reda na Irskem, v kterih določuje velike kazni privržencem kraljevim; obsodi na smrt vse imetnike večih posestev; izreče, da se naj konfiskujete dve tretjini posestva vsem, ki so zbirali orožje za namestnika kraljevega; po tej določbi izgubili so tretjino posestva, kteri ga niso dobili potrjenega od parlamenta; isto tako tudi vsi, ki se niso navduševali za republiko.

To so bile samovoljne določbe, ki se popolnoma prodale Irce krutim Angležem. Tudi so jim omejili osebno svobodo, brez dovolilnega lista nikdo ni smel oddaljiti se več, nego tisoč korakov od doma; sleherni shod, kjer je bilo zbranih več oseb nego tri brez udov rodovine, bil je prepovedan. S smrtjo bil je kaznovan, kedor je imel v hiši orožje.

Vsacega Irce smeli so umoriti, če je prišel na levi breg reke Shanone; bili so namreč na desni breg v okraj Connaught pregnani katoliki v gorovje in po vaseh; v mestih jim

niso bivali dovolili. Bili so brez domačije, brez cerkvá!

Da so bili posebno preganjani še duhovni, nam je jasno; obešali so jih na drevesa; skrivali so se po gorah in pustih pokrajinah, od koder so ponoči zahajali delit vernim svojim tolažbo sv. vere.

Redovnice morale so zapustiti samostane; ktere pa niso hotele prelomiti obljub svojih, bile so odvedene na bregove belgijske, francoske in španske.

(Dalje prih.)

Politični pregled.

V Ljubljani 17. januarja.

Avstrijske dežele.

En korak k boljšemu sme se imenovati odstop ministrov **Kremerja in Streita**, ter imenovanje **Pinota in Pražaka**. Nekoliko iznenadeni smo bili po tej novici, ker je grof Taaffe še nedavno rekel, da o ministerski krizi ni govora, akoravno je priznal da ministri niso vsi enega duha in ene misli. Znal se je že prej, da Kremer in Streit vlečeta na nemško-liberalno stran; nasprotje med nazori moralo se je zadnje dni še poostriti, da je Taaffe tako hitel, znebiti se teh sitnih kolegov. Morda bo tudi naučni minister Konrad kmalo za njima šel. — Nas ta prememba se ve da veseli. Baron Pino je bil zmirom Slovincem prijazen, ko je bil še v Trstu namestnik, toraj smemo upati, da se bo tudi kot trgovinski minister Slovanom bolj prijaznega kazal, kakor ustavoverni Kremer. Ministerstvo pravosodja pa bo vodil Čeh Pražak, tedaj smemo upati, da se bo zdaj v uradnih temu ministerstvu podložnih kaj več oziralo na narodno ravnopravnost. To prilžnost naj bi porabili Slovenci in zahtevali slovensko uradovanje pri sodnijah!

O zadevi **gruntnega davka** je prav krepko in odkritosrčno govoril gorenje-avstrijski poslanec **Doblinger**. On je liberalce ne laž postavil, ter dokazal, da si je on kot konservativni poslanec vse prizadejal, da bi gorenje Avstrijo povišanega davka rešil. Ovirale so ga pa pri tem od liberalcev sklenjene postave in pa liberalna komisija. Dokler je bilo še kaj za narediti, ga niso hoteli v komisijo voliti, še le ko je začelo slabo iti, je liberalce Dehne izstopil in Dolbhamerju prostor prepustil, pa potem se ni dalo nič več popraviti. Dolbhamer je slednjič sam priznal, da mora gorenje Avstrija po pravici nekaj več plačati, ker se je tam naredilo od zadnje cennitve veliko novih njiv in travnikov, ki so bili do zdaj brez davka.

Liberalci so nabrali tudi zoper štajarskega konservativnega poslanca kneza **Alfreda Liechtensteina** nekaj podpisov na pismo, v kterem mu velevalo, naj vse stori, da se kmetje z davki ne preobložé. On pa jim prav dobro odgovori, da vsega tega niso krivi konservativni poslanci, ampak liberalni cenilni možje, ki so na Štajarskem vse previsoko cenili, in pa od liberalcev sklenjena postava, vsled ktere je centralna komisija s tako oblastjo oborožena, da jej še državni zbor nima nič ukazovati. Princ Liechtenstein pa obljubi, da bodo konservativni poslanci kolikor mogoče popravili napake liberalcev. — Tu se pač jasno vidi, kdo je kriv, in kako krivično je ščuvanje liberalcev na konservativne poslance. Kaj bodo vedeli judovski listi neki na to izjavo odgovoriti? Zavili jo bodo po svoje, in resnici v obraz bili, kakor je njih navada!

Liberalni poslanec grof **Wurmbrand** je v govoru k svojim volilcem te dni sam priznal, da je bilo od liberalcev neumno, da so glasovali zoper pobiranje davka, in da s tem prav nič niso dosegli.

Pravijo, da pojde baron **Rodič** v pokoj, in da postane namesto njega general **Jovanovič** cesarski namestnik v Dalmaciji.

Vnanje države.

Vojska med **Kilenci** in **Peruanci** bo v kratkem končana. Kilenci stoje že pred Limo, glavnim mestom peruanskim, in če še tukaj zmagajo, moralo se bo glavno mesto podati.

General **Skobelev** v Aziji dobro napreduje. Nedavno je Tekince krepko namlatili, da so pustili 300 mrtvih; Rusi so imeli blizo 100 mož ubitih in ranjenih.

V Lancastru na **Angleškem** so se uprli delavci v premognih jamah in 5000 jih neče dalje delati, dokler se jim plača ne zviša. Med delavci, ki še delajo, in med onimi, ki se puntajo, prišlo je do velikega tepeža, pri kterem je bilo tudi več policistov ranjenih.

Izvirni dopisi.

Z Dunaja 15. jan. (Nevarni položaj grofa Taaffeja.) Ni bilo videti kmalo tako srditega političnega boja, kakor se bje zdaj v Avstriji med nemško-liberalno in med slovanško-konservativno stranko. V sredi med obema tema strankama stoji minister Taaffe in dobiva udarce od obeh strani, — zares položaj malo zavidanja vreden! Vsaka žival se brani smrti in strupeno okoli sebe grize, kedar jej gre za vrat, zato se ne smemo čuditi, da prejšnja takozvana ustavoverna, v resnici nemško-liberalna stranka toliko hrupa dela, ter vsako sredstvo porabi, s kterim bi zamogla škodovati grofu Taaffeju, ki jo s spretno roko za vrat drži. Čuteča, da mora umreti, da nema dovolj zaslomb med ljudstvom, zgrabila je ustavoverna stranka za poslednje orožje, za ščuvanje ljudstva, ne samo proti vladi, ampak že proti državi sami. Prijela pa je še drugo oestro orožje v roke, namreč „štajarske kose“ a kakor se je en poslanec izrekel, stranka namreč ščuje gorenje-avstrijske in štajarske kmete, naj se ustavijo plačevanju davkov; kliče jim na uho, da se misli tem kmetom previsok in krivičen davek naložiti. Pametni ljudje pač vedó, da so tega davka edino le nemško-liberalci sami krivi; pa kmetu je lahko dopovedati kaj, ker rad verjame vsakemu, ker se sam ne laže. Ravno vsled gruntnega davka je situacija tako zmešana, da ne more bolj biti, in da nihče ne vé, kako se bo ta stvar poravnati dala. Ne vé se zdaj, kako bodo glasovali konservativni nemški poslanci, kajti ako glasujejo za novo vcenitev, dolžili jih bodo izdajalstva nad svojimi rojaki in volilci, ako pa glasujejo z nemško-liberalci, izdali bodo svojo stranko, razkrhali bodo konservativno večino in omogočili zopet pogubno liberalno vladu.

Ne vé se, kako bodo glasovali Poljaki; ako glasujejo z nami, kleli jih bodo njih volilci, kajti za Poljake bi bilo bolje, ko bi se vsa vcenitev zavrgla, ker morajo vsled nje en milijon več davka plačevati; ako pa glasujejo z liberalci, zdrobili bodo sedanjo avtonomistično večino, izročili oblast zopet liberalcem, ter tako vse svoje idealne pridobitve v nevarnost spravili, ter ob enem izdali svoje slovanske brate, Čeha in Slovence. Ne vé se, kako bodo glasovali „tajčpemski“ poslanci; liberalci jih bodo nagovarjali, naj z njimi glasujejo, da tako nemškoliberalcem zopet do

vlade pomorejo; ako pa to storé, bodo izdali in prodali koristi svojih pemskih rojakov, kterim ima nova vcenitev olajšanje prinesiti.

Tudi za Tirolce bo glasovanje težko. Edino Čehi in Dalmatinci se bodo lahko odločili za novo vcenitev, pa ti ne storé večine. Tako se tedaj prav nič ne vé, kako izpade glasovanje o tej stvari. To pa se vé, da so liberalci razburili nemške kmete zoper sedanjo vlado in upajo, da so jih odtrgali od konsevativne stranke.

Tako nemško-liberalci Taaffeju ne privoščijo ne ene vesele ure.

Znano pa je tudi, da Čehi in Slovenci nismo zadovoljni z dosedanjimi vspehi, da hočemo imeti popolno enakopravnost, svobodo in rešitev od sovražne nam birokracije, ki je še vedno nemško-liberalcem služna. Taaffe bi nam rad vstregel, pa ne more nikamor naprej, ker ima res silne sovražnike pred sabo, ki tulijo vanj, kakor volkovi. To je za Taaffeja res težaven položaj, kakor ga ni še kmalo kateri minister poskusil. Lahko je delati za eno stranko, drugo pa pritiskati; pa težko je, med dvema enako močnima stati in ju miriti, kedar sta oba najbolj razljutena. In v takem položaji je zdaj grof Taaffe. Zato moramo za to njegovo težavno položanje nekoliko spoznanja in razuma imeti, ter z našimi težnjami nekoliko počakati, da se nebo zvedri in voda sčisti. Kolikor se tudi nemško-liberalci napenjajo, mi vendar upamo, da bo pravična reč zmagala, in da bode tačas tudi nam Slovencem lepša solnce zasijalo. Do tega časa se oborožujemo „z uma svitlim mečem.“

Domače novice.

V Ljubljani, 18. januarja.

(Naši državni poslanci) so se sinoči z brzovlakom odpeljali na Dunaj, kjer se danes zopet prične zborovanje državnega zbora.

(G. deželni predsednik Winkler) se danes ali jutri z Dunaja zopet povrne v Ljubljano. V soboto zvečer bo pri njem večerna zabava, h kateri je povabljenih mnogo gostov.

(Sl. Matične knjige) za l. 1880 bodo v kratkem natisnjene in se jamejo raspošiljati. Dobijo pa družniki za preteklo leto štiri knjige in sicer: a) Okó in Vid. Spisal J. Žnidaršič. b) Vpliv vpijančljivih pijač na posamni človeški organizem in na človeško društvo v obč. Spisal Dr. M. Samec. c) Kopitarjeva Spomenica. Vredil J. Marn. d) Letopis. Vredil Dr. J. Bleweis. Prihodnja seja odborova utegne biti 16. febr.; občni zbor z novimi volitvami pa kmalu po velikonoči.

(Na srednjih šolah) bode konec prvega polletja v soboto 12 febr.

(Preč. g. J. Rozman), dosedaj katehet mestnih šol ljubljanskih, je od deželne vlade izvoljen za fajmoštra pri sv. Jakobu v Ljubljani. Naslednik v ljudskih šolah mu bode menda gosp. Janez Gnjezda, dozda prefekt v knjezeškofijski Alojznici.

Razne reči.

— Goriška čitalnica napravi v letošnjem predpustu sledeče zabave: 22. januarja plesna zabava; 26. februarja plesna zabava. Začetek plesov točno ob 1/2 9 uri zvečer. Plesi so samo za društvenike in njih družine ter redno vpeljane tuje goste. Postne in druge veselice se bodo redno, kakor običajno, naznanile. Pri vseh plesih svirala bode vojaška godba!

— Veliko nesrečo zabranil je že-

lezniški čuvaj pri Slivnici zunaj Maribora. Na sv. 3 kraljev večer zagleda v farnej cerkvi ogenj. Takoj hiti v vas in v farovž; hipoma je vse po konci s škafi in vodo; ko cerkvo odprejo, ne morejo lahko v njo, ker je bila polna dima in veliki altar v plamenu. Ko ogenj pogasijo, vidijo, da je pogorel tabernakelj, srebrna monštranca, ciborij, kip Device Marije in vsa lesovina med stebri; drugo je ostalo. Škoda se ceni na 2000 gold. Ko bi ne bil čuvaj o pravem času prišel in bi ogenj prej duška dobil, vsa cerkev bi bila pogorela. Za pravi vzrok ognja še ne vedó. „Gosp.“

— Goriška nadškofija ima o začetku leta 1881: dekanatov 16, fará 72, kuracij 13, vikarijatov 107, podružnic 230, duhovnikov — dušnih oskrbnikov 278, v družih službah 19, zunaj škofije 2, vpokojenih za trdno ali začasno 52 mašnikov. Umrlo jih je 1880. l. 7. Duš šteje vsa nadškofija 214.465 rimsko-katoliških. Drugovercev je: grško kat. 5, ločencev 5, protestantov 111, Anglikanov 10, judov 269 — Redovnikov imamo: Frančiškanov (v Gorici) 8; Jezuite 3. — Redovnice: Uršulinaric (v Gorici) 39 usmiljenih sester (v Gorici) 22, šolskih sester „de Notre Dame“ (v Gorici) 24, sester „božje Previdnosti“ (v Korminu) 15. — Bogoslovcev v centralnem primorskem semenišči je (za 4 škofije) 37; goriška nadškofija jih ima 20, tržaško-koperska 7, poreško-puljska 3, krška 7. V. Andrejišči (malem semenišči) je 53 gimnazijskih dijakov.

— Gorko sobo (wärmestube) so odprli na Dunaji, da se reveži, ki jih zebe, lahko pogrejejo; tam dobé tudi skledico gorke juhe ali pa čaja zastoj. Takih gorkih sob mislijo na Dunaji še več napraviti, v vsakem oddelku mesta po eno.

— Francozi v Afriki. Francoski oficirji in inženirji se prikazujejo vedno bolj pogosto po raznih delih Afrike, posebno ob rekah Niger in Senegal. Videti je, da delajo študije, kako bi te kraje za Francoze pridobili, tam naredili trdnjave, železnice itd. Naredili so ob imenovanih dveh rekah že več trdnjav, da branijo francoske učenjake, kakor geografe, astronome, geologe itd., kateri delajo prvotne študije, potrebne za poznejše zasedanje teh krajev. S tamošnjimi divjimi rodovi sklepajo prijateljske zveze, da jih pri tem delu ne ovirajo.

— Mrlič, ki se spreha. V Rimu so našli te dni vojaka na ulici ležati. Prenesli so ga v špital, in tam so zdravniki spoznali, da je že mrtev; bil je tedaj prenešen v sobo za mrtve. Ko so drugi dan prišli po njega v mrtvaško sobo, je gori in dol hodil. „Kako“, praša oficir, „vi se sprehsjate?“ — „Se veda“ reče vojak, „ker me tako zebe.“

Za pogorelece na Danch.

Čast. gosp. Anton Jug, vikar v Vertobji 2 gl.

Za brate Hrvate so darovali:

VII. izkaz.

Častiti gosp. Anton Jug, vikar v Vertobji 3 gl. Čast. gosp. Martin Narobe, župnik v Zapogah 1 gl. Nabrani milodari po čast. gosp. Martinu Derčarju, župnik na Polici 4 gl.

Vabilo na naročbo

Katol. misijonskega lista

(Katholische Missionen)

za leto 1881.

Izhaja na vsaki mesec snopič 3—4 pól. Cena celega letnika v bukvarni je 2 gl. 40 kr.; po pošti poštnine prosto prejeman pa 3 gl. 10 kr.

List izbaja v nemškem jeziku ter je edini obširni časnik, ki pripoveduje rast in napredek katol. Cerkve ter trpljenje in delovanje naših katol. misijonarjev. V prelepih podobah predočituje marsikaj zanimivega.

Skoraj nobenega lista ne moremo z boljšo vestjo prečastiti duhovščini in vernemu ljudstvu priporočevati, kakor imenovani misijonski list. Kdor je vnet za osodo in napredek sv. Jezusove Cerkve na zemlji, bo gotovo želel izvedeti, kaj se godi in dela za katol. Cerkve v deželah južnega in severnega zemeljskega tečaja in na njenim ravniku — sploh na „otokih nevernikov“, kakor jih prerok imenuje.

Ker se brez teh misijonskih poročil malo vé, kaj se med neverniki za našo sv. vero godi, in ker se ne le duhovščina, ampak tudi naše verno ljudstvo za katol. misijone živo zanima, se nadejamo mnogo naročnikov, ter si bomo prizadevali jim, kolikor moč, naglo postreči.

Katol. bukvarna

(2) na stolnem trgu št. 6.

Enako se pri nas lahko naročajo, ter ne stanejo nič več kakor po pošti razni bogoslovski in lepoznavski mesečni listi, kakor „Linzer theol. Quartalschr. ft. lonsbrucker Zeitschrift für kathol. Theologie, Stimmen aus Maria Laach“, i. dr.

Voščene sveče

iz tovarne Luigi Bader-ja v Gorici

iz pravega čebelnega voska, brez vsake pritikline, se dobé po 2 gl. 50 kr. kiša s poštino in zabojem vred, kamor koli si jih kdo naroči, in tako, da se plačajo vsaj v teku enega leta brez obresti za dolg, v štacuni

Janeza Fabijana

(2) na Valvazorjevem trgu šte. 2 v Ljubljani.

Teodor Slabanja,

srebrar v Gorici, ulice Morelli šte. 17,

priporoča vis. častiti duhovščini cerkveno orodje naj-novejše oblike, ki je ima že napravljeno ali je hoče napraviti kakor se bo želelo, namreč: monštrance, kusto-dije, kelihe ciborije, svetilnice, svečnike, altarne, tabernakeljske in štac-jonske, kadilnice s kadičnimi čol-

niči, altarne in banderne križe, kanonske table, relikvijarije, kotličice za blagoslovljeno vodo, posode za sv. olje, držala za sveče itd. itd.

Tudi se pri njem staro cerkveno orodje v ognju posrebrni, pozlati, izčisti in popravi; zavezuje se tudi, da bo vse po poslanih narisih, kakor se mu blagovoli naročiti, v kar naj bolj mogoče kratkem času in po nizki ceni izgotovil. (3)

Na blagovoljna vprašanja se radovoljno odgovarja in vsako blago dobro shranjeno in poštnine prosto pošilja.

Telegrafične denarne cene 17. januarja.

Papirna renta 72.15 — Srebrna renta 74. — Zlata renta 88.45 — 1860letno državno posojilo 130.25 Bankine akcije 820 — Kreditne akcije 286.70 — London 118.60 — — Ces. kr. cekini 5.67. — 20-frankov 9.38

J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.